

BOOKS REVIEWS

สิ้นแสงฉาน : TWILIGHT OVER BURMA, MY LIFE AS A SHAN PRINCESS

พระสุธีวีรบัณฑิต (โชวี ทสสนีโย),ดร. | Phra Sutheevirabundith Ph.D^{*}

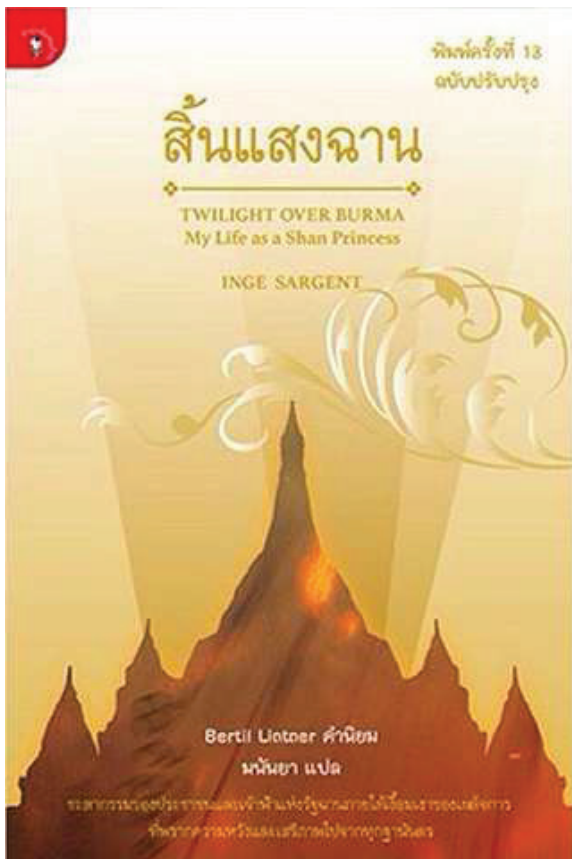
พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงก์โร),ผศ.ดร. | Phra domsitthinayok Ph.D^{*}

พระมหาสุนันท์ สุนนโท,ดร. | Phramaha Sunun Sunundho Ph.D^{*}

พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ,ดร. | Phramaha Krisada Kittisophano Ph.D^{*}

ดร.ประเสริฐ ธิลาวัณ | Prasert Thilova Ph.D^{*}

ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์ | Phongphat Chittanurak Ph.D^{*}

สิ้นแสงฉาน ชื่อเรื่อง ต้นฉบับ Twilight Over Burma, My Life as a Shan Princess

ภาษาอังกฤษเขียน Inge Sargent มนินยา แบล พิมพ์ครั้งที่ 13 (ฉบับปรับปรุง) พิมพ์ที่ Bangkok

พิมพ์เมื่อ 2560

* Department of Political science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

1. บทนำ

หนังสือนวนิยาย “**สิ้นแสงฉาน**” เขียนโดยอิงเง ซาร์เจนท์ (Inge Sargent) และแปลเป็นภาษาไทยโดย มั่นยา ความสนใจต่อหนังสือนี้เกิดขึ้นตรงที่ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ มีกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ มาศึกษาจำนวนมาก ทำให้มีข้อมูลในระดับหนึ่ง ทั้งได้ผ่านตาหนังสือนี้ ก็ให้ได้แต่พลิกดูประหนึ่งสนใจแต่ยังไม่ได้แสวงหาการศึกษาอย่างจริงจัง จนเมื่อได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัยเกี่ยวกับนิสิตจึงได้พบเห็น “**ความคิด**” ของชาติพันธุ์ไทใหญ่ ผ่านการเล่าเรื่องในหลายคราว ประกอบกับมีมิตรสหายชาติพันธุ์ปะโอ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งในรัฐฉาน ได้นำหนังสือนี้มาให้อ่าน จึงนำมาแบ่งปันเพื่อสะท้อนข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ผ่านการเล่าเรื่องของผู้เขียนอีกลำดับหนึ่ง

หนังสือ “**สิ้นแสงฉาน**” ถูกบันทึกไว้ ทั้งพิมพ์ทวนซ้ำเป็นครั้งที่ 13 โดยหนังสือสะท้อนช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์และเขตแดน ของภูมิภาคใกล้กับประเทศไทย และทำให้เห็นพัฒนาการของกลุ่มชาติพันธุ์ไท ที่มีลักษณะร่วมทางภาษาชาติพันธุ์ และศาสนา ซึ่งจะได้นำมาแบ่งปันเล่าเรื่องเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งประเทศไทยมีแรงงานในภาคการผลิตในสัญชาติพม่ารวมกันไม่น้อยกว่า 3 ล้านคนทั่วประเทศในนามชาติพันธุ์ร่วมต่าง ๆ อาทิ มอญ พม่าทวาย พม่า ไทใหญ่ กระเหรี่ยง เป็นต้น โดยมีพื้นถิ่นในการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม อาทิ มหาชัย เป็นต้น ทั้งแรงงานภาคการผลิตที่ขึ้นทะเบียนถูกกฎหมาย หรือประชากรแฝงที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียน เป็นต้น นอกจากนี้มหาวิทยาลัยสงฆ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยก็มีนิสิตในสัญชาติพม่าซึ่งอาจประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ อาทิ พม่า ไทใหญ่ หรือฉาน มอญ กระเหรี่ยง คะยา ปะโอ ปะหรง เป็นต้น จนกระทั่งหน่วยความมั่นคงต้องทวนสอบต่อสถิติและวิธีการเข้ามาของนิสิตในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งในหลายคราวด้วย อาทิ “พระต่างด้าวเดินแนวทางโรฮิงญา ใช้ 2 มหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นฐานก้าวสู่ประเทศที่ 3” (ASTV ผู้จัดการออนไลน์, 19 มิถุนายน 2558) หรือ “พศ.จี 2 มหาวิทยาลัยสงฆ์ เปิดข้อมูลพระต่างด้าวลงทะเบียนเรียน สกัดช่องโหว่ทุจริตลักลอบอยู่ไทย” (Isaranews : Online 2 กุมภาพันธ์ 2561) จึงทำให้สังคมและคนส่วนใหญ่หันมาสนใจต่อประเด็นความเป็นชาติพันธุ์หรือชาวต่างชาติในประเทศไทยมากขึ้น ซึ่งหนังสือเล่มนี้อาจเป็นภาพสะท้อนหนึ่งในการเล่าเรื่องเกี่ยวกับประเทศใกล้เคียงอย่างพม่าผ่านเรื่องเล่าเกี่ยวกับรัฐฉานได้ด้วย ซึ่งจะได้นำเสนอต่อไป

2. TWILIGHT OVER BURMA กับบันทึกชีวิตของอิงเง ซาร์เจนท์ (Inge Sargent)

สิ้นแสงฉาน ชื่อหนังสือจากภาษาอังกฤษว่า *Twilight Over Burma, My Life as a Shan Princess* แต่งโดยอิงเง ซาร์เจนท์ (Inge Sargent, 23 February 1932/2475-) เป็นชาวออสเตรเลีย ได้รับทุนฟูลไบรท์ (Fulbright Scholarships) ไปศึกษาในสหรัฐอเมริกา ที่วิทยาลัยสตรีในโคโลราโด ในปี ค.ศ.1951/2494 และได้พบกับเจ้าจาแสง (Sao Kya Seng, ค.ศ.1924-1962/) ซึ่ง

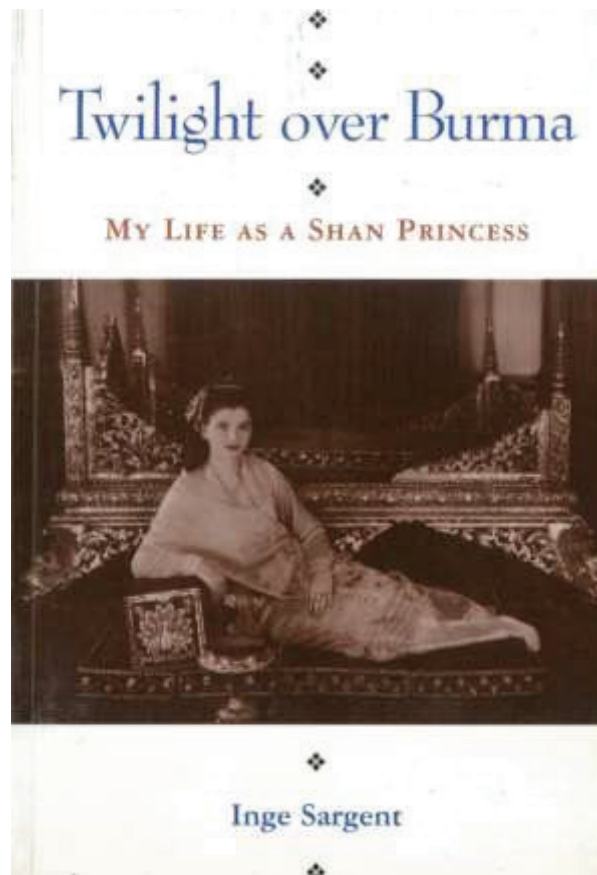
เป็นนักศึกษาวิศวกรรมศาสตร์ชาวพม่า มาศึกษาที่ Colorado School of Mines จนกระทั่งแต่งงานกันที่สหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 7 มีนาคม ค.ศ.1953/2496 หลังจบการศึกษาทั้งคู่เดินทางไปพม่าเพื่อเริ่มต้นชีวิตใหม่ในฐานะมหาเทวี (Mahadevi) แห่งเมืองสีป้อ (Hsipaw) ในชื่อ **สุจันทร มหาเทวี** (Mahadevi Sao Nang Thu Sandi) ประสบการณ์ใหม่ของเธอที่ปรากฏในหนังสือคือเจ้านางชาวออสเตรีย โดยเธอต้องเรียนภาษาฉานและพม่า ดำเนินพระองค์ในฐานะมหาเทวีกับบทบาทกิจกรรมการกุศล เช่น สร้างคลินิกการคลอด การสอนโภชนาการให้แก่ชาวบ้าน และเริ่มใช้โรงเรียนสามภาษา จนกระทั่งมีธิดาน้อย 2 พระองค์คือเจ้ามายารี (Sao Mayari) และเจ้าเคนรี (Sao Kennari) แต่สถานการณ์ฝักฝืนทำให้ชีวิตเจ้าเทวีต้องมีการเปลี่ยนแปลง ในปี 1962/2505 กองทัพพม่าได้ทำรัฐประหารภายใต้การนำของนายพลเนวิน เจ้าจาแสงถูกจับในเหตุการณ์นั้น มหาเทวีพร้อมธิดาถูกกักบริเวณในวังอยู่เป็นเวลาเกือบสองปี ในข้อหาเป็นสายลับของ CIA แต่ในที่สุดอิงเงชาร์เจนท์ พร้อมลูกสาวก็ได้รับช่วยให้ลี้ภัยเอกอัครราชทูตออสเตรเลีย กลับไปยังประเทศออสเตรเลีย และได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ เป็นเวลา 2 ปีจากนั้นจึง กลับไปที่โคโลราโด และประกอบอาชีพเป็นครูสอนภาษาเยอรมันชั้นมัธยมปลายที่ Boulder Junior High School และ Fairview High School จนเกษียณจากอาชีพครู ในปี ค.ศ.1993/2536

ใน ค.ศ.1968/2511 อิงเง ชาร์เจนท์ ได้แต่งงานใหม่กับ Tad Sargent โดยเป็นคนเดียวกันกับที่มีส่วนสนับสนุนให้เธอเขียนประวัติจากความจริงของตนเอง Twilight Over Burma จึงถูกบันทึกและถ่ายทอดออกมา ถูกตีพิมพ์เผยแพร่ใน ค.ศ.1994/2537 โดยผลกำไรจากการพิมพ์หนังสือเธอได้บริจาคให้กับผู้ลี้ภัยชนกลุ่มน้อยชาวพม่าทั้งหมด พร้อมกับประโยคบันทึกที่ถ่ายทอดลงในหนังสือว่า "Before I Wrote The Book I Used to Have Nightmares of Running With My Two Little Girls While Bullets Flew Past Us. But Since Finishing The Book, The Nightmares Have Ended – ก่อนที่ฉันจะเขียนหนังสือเล่มนี้ ฝันร้ายติดตามพวกเราตลอด ฉันวิ่งกับลูกสาวทั้งสองคน ในขณะที่กระสุนปืนเฉียดพวกเรา แต่เมื่อเขียนหนังสือเล่มนี้จบ ฝันร้ายก็จบลง"

ในปี ค.ศ.1995/2538 อิงเง ชาร์เจนท์ (Inge Sargent) และ Tad Sargent ได้ก่อตั้งมูลนิธิพม่าไลฟ์ไลน์ซัน (Burma Lifeline Foundation) โดยเป็นองค์กรการกุศลที่มุ่งระดมทุนเพื่อช่วยเหลือชนกลุ่มน้อยผู้อพยพหนีภัยสงครามจากประเทศพม่า ในปี พ.ศ.2000/2543 เธอได้รับรางวัลสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ (International Human Rights Award) กับองค์กรที่สนับสนุนให้ความช่วยเหลือชนกลุ่มน้อย และผู้ลี้ภัยจากประเทศพม่าให้อยู่รอดในประเทศที่มีพรมแดนติดกับพม่า อาทิ ประเทศไทย เป็นต้น นอกจากนี้ชีวประวัติของเธอยังถูกนำไปสร้างเป็นสารคดีในเรื่องมหาเทวีองค์สุดท้าย (The Last Mahadevi) เมื่อ ค.ศ.2000/2543 และหนังสือถูกนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์ 2015/2558 ตามชื่อหนังสือ แต่ก็ยังเป็นประเด็นทางการเมืองและ

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหนึ่งถูกห้ามฉายในประเทศไทยและพม่า แต่ก็ยังคงฉายในออสเตรเลียและเยอรมัน

จากข้อมูลนี้ทำให้เห็นว่าเรื่องที่บันทึกจากต้นฉบับภาษาอังกฤษ เป็นเรื่องกึ่งประวัติศาสตร์ และประวัติชีวิตของผู้เขียนก็ตาม แต่น่าสนใจตรงที่ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับประวัติชีวิต ที่สะท้อนเรื่องจริงที่สะท้อนคิด และเขียนโดยเล่าประสบการณ์ตรงอิงเง ซาร์เจนท์ หรือมหาเทวี จึงเป็นประหนึ่งผู้บันทึก ตัวละคร และเล่าเรื่องจากประสบการณ์ตรง และถูกตีพิมพ์ในภาษาต่าง ๆ และแปลสู่ภาษาไทยด้วยดังปรากฏ

ภาพที่ 1 อิงเง ซาร์เจนท์ (Inge Sargent) ในวันที่ได้รับการสถาปนาเป็นสุจันตรี มหาเทวีแห่งรัฐสีปอ และถูกนำมาเป็นภาพปกหนังสือที่เธอเองเป็นผู้เขียนขึ้น
(ที่มาภาพ : Online)

3. หนังสือ TWILIGHT OVER BURMA สู่อินแสงฉานในภาคภาษาไทย

Twilight Over Burma เป็นหนังสือสะท้อนประวัติศาสตร์ที่ย้อนกลับไปประมาณ 50 กว่าปีก่อนที่บอกเล่าถึงความมั่งคั่งของวิถีชีวิตของชาวไทใหญ่ในรัฐฉานซึ่งปกครองด้วยระบบเจ้าฟ้าใน 34 เมือง (1 เมืองเป็นของโกก้างซึ่งไม่ใช่ชาวไทใหญ่) และ 1 ในนั้นคือเมืองสีป้อ ที่มีเจ้าจาแสงเป็นผู้นำ และเป็นสมาชิกรัฐสภาพม่า ก่อนถูกทหารพม่าที่นำโดยนายพลเนวิน ยึดอำนาจและอ้อมหาย ดังปรากฏในคำโปรยปกที่ว่า “ชะตากรรมของประชาชนและเจ้าฟ้าแห่งรัฐฉาน ภายใต้เงื้อมมือของรัฐบาลเผด็จการ ที่ผลาญความหวังและเสรีภาพจนล้นไปจากทุกฐานันดร” ... "สิ้นแสงฉาน" ... นำพาทุกท่านเข้าถึง "รัฐฉาน" อันเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพ "พม่า" เป็นการบรรจบของกันของ "ตะวันตก" กับ "ตะวันออก" เรื่องเริ่มจากเหตุการณ์ที่หญิงสาวไปเป็นนักศึกษาแลกเปลี่ยน ที่โคโลราโด สหรัฐอเมริกา เธอได้พบกับ เจ้าจาแสง นักศึกษาสาขาวิศวกรรมเหมืองแร่จากรัฐฉาน ดินแดนแห่งขุนเขาที่เป็นส่วนหนึ่งของประเทศพม่า มิตรภาพเกิดเป็นความรัก หลังการแสดงความจริงใจของฝ่ายชายที่มุ่งมั่นเรียนภาษาเยอรมัน เพื่อเดินทางไปพบ พ่อกับแม่ ของอิงเง ออสเตเรีย เพื่อสู่ขออย่างเป็นทางการ ในที่สุดหนุ่มสาวก็ฝ่าฟันทุกอุปสรรคและได้แต่งงานกันในเวลาต่อมา การแต่งงานที่อเมริกาจัดขึ้นอย่างเรียบง่าย มีเพียงเพื่อนฝูงที่คุ้นเคย

เมื่อทั้งสองจบการศึกษา จาแสงพาอิงเงกลับรัฐฉาน ในวันที่เรือใหญ่เข้าเทียบท่าเมืองย่างกุ้ง ผู้คนมากมายรายล้อมอยู่บริเวณริมแม่น้ำ วงดนตรีปี่ แตร และมโหรีระบำรับอย่างเอิกเกริก อิงเง ตื่นตากับวัฒนธรรมของชาวพม่า และชาวไทใหญ่ จนต้องถามสามีว่าคนเหล่านี้เขามารับใครกัน มีคนใหญ่คนโต เดินทางมาเราด้วยทำไมสามีรู้แล้วไม่บอกเธอ จาแสง บอกเรียบๆว่า คนเหล่านี้มารับ “เรา” นั่นแหละ

ภาพที่ 2 เจ้าจาแสง และสุจินท์ริมหาเทวี ในภาพอริยบทที่ผ่อนคลาย กับ เจ้ามายารี และเจ้าเคนรี ลูกสาวของทั้งสอง (ที่มาภาพ : Online)

อิงกลายเป็น "สุจันทรินมหาเทวี" ราชนีคู่บัลลังก์ ของ "เจ้าฟ้าจาแสง" แห่งรัฐฉาน รัฐที่เต็มไปด้วยทรัพย์ในดินสินในน้ำและประเพณีวัฒนธรรมที่งดงามสมบูรณ์แบบ เขาและเธอ แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ทั้งเชื้อชาติ ประเพณี วัฒนธรรม และโดยเฉพาะการปกครอง "สิ้นแสงฉาน" เล่าเรื่องจริงคตินิยายของเจ้าฟ้าแสงผู้มีจริยวัตรงดงามไม่แพ้เจ้าแผ่นดินใดๆ ในโลก เป็นที่รักและหวงแหนของประชาชนในแผ่นดิน เจ้าจาแสงทุ่มเททุกอย่างเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระองค์ แต่แล้ว ด้วยความผันผวนทาง "การเมือง" นายพลเนวินยึดอำนาจในปี 1962/2505 เจ้าจาแสงถูกจับตัวไปหายสาบสูญจนกระทั่งปัจจุบัน จึงสิ้นสุตราวงศ์เจ้าฟ้าสีป่อ ขณะที่อิงเง ได้พาธิดาทั้งสองคน ลี้ภัยออกจากพม่าและใช้ชีวิตอยู่ที่สหรัฐฯ จนถึงทุกวันนี้ ซึ่งครอบครัวของเจ้าฟ้าเมืองอื่น ๆ ก็มีชะตากรรมไม่แตกต่างจากเจ้าฟ้าเมืองสีป่ออื่น ๆ ซึ่งในยุคอาณานิคมอังกฤษ รัฐฉาน ถูกแบ่งการปกครองออกเป็น 33 เขตโดยมีเจ้าฟ้า หรือเจ้าเมืองปกครอง 33 องค์ เช่น เมืองสีป่อ เมืองยองห้วย เมืองแสนหวี เมืองเชียงตุง เป็นต้น โดยอังกฤษเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการปกครอง ความแตกต่างของรัฐฉานภายใต้แนวคิด "แบ่งแยกแล้วปกครอง" (Divide and Rule) แต่อีกนัยหนึ่งอังกฤษก็มีส่วนสำคัญในการสร้างพัฒนาการและความเจริญให้กับรัฐฉานด้วยเช่นกัน ดังปรากฏในงานวิจัยเรื่อง "Socio-Economic and Cultural Changes in the Shan States Under the British Rule, 1888-1948" ให้ข้อมูลเหตุการณ์ในช่วงนี้ไว้ว่า "การเข้ามาของระบบอาณานิคมอังกฤษส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของรัฐฉาน..." (Kanokorn Savangsri, 2009) รวมทั้งแนวคิดความทันสมัย การพัฒนาและสิทธิเสรีภาพที่ปรากฏในหนังสือ "สิ้นแสงฉาน" เป็นบทบาทของเจ้าจาแสงที่พยายามส่งเสริมระบบความ "เสมอภาค" และ "สิทธิเสรีภาพ" ดังกล่าว "...พวกชาวนาของรัฐสีป่อต่างก็ได้รับกรรมสิทธิ์ที่นาโดยทั่วหน้าแล้ว เดิมทีที่นาเป็นหมื่น ๆ ไร่ของสีป่อเป็นกรรมสิทธิ์โดยชอบธรรมของเจ้าฟ้าหลวงผู้ครองนครรัฐแต่เพียงพระองค์เดียว..." (หน้า 191) ซึ่งเป็นเหตุผลร่วมหนึ่งที่น่าไปสู่การปฏิวัติรัฐประหารในช่วงต่อมา "...เรื่องนี้นำความปลาบปลื้มมาสู่เกษตรกรทุกคนในแคว้นสีป่อยิ่งนัก ทว่ากองทัพกลับไม่พอใจแม้แต่น้อย..." (หน้า 191) นอกจากนี้เจ้าจาแสงผู้ครองรัฐแห่งสีป่อแล้ว ในหนังสือยังเล่าถึงเจ้าหลวงของรัฐอิสระใหญ่่น้อย และผู้นำชนเผ่าต่าง ๆ ถูกจับกุม คุมขัง และหายตัวไปอย่างไร้ร่องรอย ชนต่างเผ่าต่างภาษาถูกปฏิเสธการเป็นส่วนหนึ่งในดินแดนอันสมบูรณ์ ทั้งที่พวกเขาอยู่กันมานานับร้อยปี รวมทั้งการใช้ความรุนแรงทางเพศที่เรียกว่า "ใบอนุญาตข่มขืน" เพื่อสนองนโยบาย "การทำให้เป็นพม่า" ขยายเผ่าพันธุ์ภายใต้การใช้การคุกคามทางเพศของรัฐบาลทหารในขณะนั้น เด็กและหญิงชาวบ้านในรัฐฉาน ถูกข่มขืนอย่างทารุณจากทหารพม่า เป็นภาพความตระหนก และสะพรึงกลัวต่อพลรัฐฉานในขณะนั้น

ภาพที่ 3 สุจันทรินมหาเทวีกับบุตรขณะใช้ชีวิตในรัฐฐาน (ที่มาภาพ : Online)

สำหรับหนังสือ อิงเงเล่าเรื่อง ในแบบค่อย ๆ เล่าเรื่อง ทีละเรื่อง เหมือนเป็นบันทึก ความทรงจำที่สวยงามและมีความสุขของผู้หญิงคนหนึ่งที่ได้ชื่อว่าเคยมีรักแท้ แต่แล้ววันหนึ่งทุกอย่างมันก็หายไป การพลัดพรากจากคนที่รัก ไม่ว่าจะจากเป็นหรือจากตาย นำความเจ็บร้าวมาให้เสมอ โดยสาระทั้งหมดเป็นการร้อยเรียงจากประสบการณ์ตรงของผู้ดำรงชีวิตและมีชีวิตอาศัยอยู่ในประเทศพม่ากว่า 12 ปี นอกจากนี้ยังมีรายละเอียดอื่น ๆ ที่ปรากฏในหนังสือ คือ

ก.วิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อเกี่ยวกับผี โชคลาง รวมไปถึงคติการตั้งชื่อที่มาพร้อมกับความเชื่อทางศาสนา โดยในหนังสืออิงเง เล่าถึงประเพณีที่พบเห็นและมีส่วนเกี่ยวข้องในฐานะ “มหาเทวี” แยกที่ถูกเชิญไปร่วมในพิธี หรือเป็นผู้ “กระทำ” พิธีเอง อาทิ งานฉาปนกิจศพพระเถระผู้ใหญ่ในรัฐฐาน “....งานฉาปนกิจศพเจ้าอาวาสวัดประจำหมู่บ้านที่ละสังขารไปเมื่อ 6 เดือนก่อน หลังจากครองสมณเพศมายาวนานถึง 60 ปีเต็ม ร่างของท่านถูกอาบยาและเก็บรักษาไว้ในศาลา ซึ่งจัดสร้างขึ้นเป็นพิเศษใกล้ ๆ วัดเพื่อให้คนไปคารวะ...มีพิธีการ 3 วัน...” (หน้า 38-39) พิธีสถาปนามหาเทวีแห่งสี่ป้อ ที่เป็นงานใหญ่ระดับรัฐพสกนิกรต่างเฝ้ารอและมีส่วนร่วม “ตามตลาดในร้านนำชา ในวัด หรือว่าตามบ้าน ชาวสี่ป้อไม่ได้พูดคุยกันเรื่องอื่นเลยนอกจากเรื่องพิธีสถาปนามหาเทวี” (หน้า 145) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงขั้นตอนประเพณี และรูปแบบราชประเพณีของชาวไทใหญ่ “...เจ้าจาแสงทรงชุดไทใหญ่สีขาวเรียบ ๆ แล้วโพกเกล้าด้วยผ้าโพกสีชมพู มีเพียงกระดุมเสื้อเม็ดบนสุดเท่านั้นที่เป็นเม็ดทับทิมใหญ่...” (หน้า 147) มีดนตรีระโคมสมโภชน์ระโคมด้วยเครื่องดนตรี 4 ชนิด พร้อมกัน มีพินแบบพม่า ชลุ่ม และซอ มีการประกาศการสถาปนา “....เจ้าฟ้าหลวงผู้ครองนครรัฐสี่ป้อแห่งไทใหญ่ผู้มีศักดิ์และสิทธิ์ในราชบัลลังค์ของพระองค์โดยชอบธรรม ได้ทรงเลือกผู้ครองของพระองค์และประกอบพิธีสมรสตามพิธีทางพระพุทธศาสนาถูกต้องทุกประการ...” (หน้า 148) “...สิ้นเสียงประกาศพนักงานผู้เฒ่าชาวไทใหญ่ 3 คน ก็เป่าสังข์ดังจะให้โองการนั้นสะพัดไปในสายลม...” พิธีกรรมความเชื่ออันเป็นแบบวิถีถูกเล่าผ่านตัวหนังสือ ทำให้เห็นว่าประชาชนมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและศรัทธาต่อราชบัลลังค์ด้วยเช่นกัน การดำเนินชีวิต อาทิ อัตราการเกิดที่มีผลต่อ ระบบสาธารณสุข ปัจจัยพื้นฐานในสิ่ง

สาธารณูปโภค หรือความเชื่อเกี่ยวกับการเปลี่ยนศักราชค่านิยมที่มาพร้อมกับศาสนาพราหมณ์ฮินดู ที่ว่า “...ปีใหม่ของพม่านั้นถือว่าเทวา (เทพเจ้าฮินดู) จะลงมายังมนุษย์โลกเพื่อเฉลิมฉลองปีใหม่เป็นเวลา 3 หรือ 4 วัน จากนั้นจึงจะเสด็จคืนสวรรค์ดังเดิม...” (หน้า 213) รวมไปถึงวิถีชีวิตที่เนื่องด้วยคำว่าสงกรานต์ของคนที่น่าเชื่อถือศาสนาที่มีถิ่นฐานจากอินเดีย “...เมื่อวันที่ 13 เมษายน แจแสงกับสุจินทรีก็ไปทำบุญวันสงกรานต์ที่วัดร่วมกับประชาชนในเมืองสี่ปอทั้งปวง เพื่อต้อนรับการมาเยือนของเหล่าเทพเทวา ภายนอกวัดนั้นวงดนตรีพื้นเมือง 3 วง บรรเลงเพลงขึ้นพร้อมกันแต่กลับไม่สอดประสานกัน จนกระทั่ง 3 ทุ่ม 40 นาที เสียงพลุประทัดจึงดังขึ้นหุดดับตีบตีบใหม่บ่งบอกถึงวันปีใหม่ที่ได้เริ่มขึ้นแล้ว ตามด้วยเสียงปี่ เสียงเป่าเขา แล้วก็เสียงย่ำค้ำระฆังแห่งแห่งทั่วเมือง พอเถลิงศกหลังสิ้นสุดจุลศักราช 1322 ประธานในพิธีหลังทักษิณาทนแล้ว พระสงฆ์ก็ขยันโตขึ้นพร้อมกัน...” (หน้า 213)

รวมไปถึงแนวความคิดตั้งชื่อ “เป็นมงคล” และการเกิดเป็นความเชื่อร่วมของไทยใหญ่ด้วยเช่นกัน “...โดยปกติพ่อแม่ชาวไทใหญ่จะรอไปอีกสักพักหนึ่งจึงค่อยตั้งชื่อลูก ทว่าสุจินทรีไม่ยอมทำตามแบบนั้น แต่หล่อนก็ไม่ขัดข้องกับการเลือกตัวอักษรซึ่งเป็นมงคลสำหรับเด็ก ลูกสาวของหล่อนเกิดวันพฤหัสบดี ดังนั้น จึงควรใช้อักษร บ ม หรือ พ เนื่องด้วยวันทั้ง 7 ในสัปดาห์ล้วนมีอักษรอันเป็นมงคลสำหรับผู้เกิดวันนั้น...” (หน้า 166-167) ข้อมูลเหล่านี้สะท้อนถึงประเพณีวิถีชีวิตและความเชื่อของชาวไทใหญ่ผ่านการพบเห็นอันเป็นบันทึกจากสายตาคอนภายนอกที่เข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนของรัฐบาลในแบบคนภายในและมีส่วนร่วมต่อการปฏิบัติโดยตรง

ข. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การเชื่อมโยงระหว่างประเทศ นักการทูต แพทย์ ชาวต่างชาติ ที่มาพร้อมกับโรงพยาบาลและระบบสาธารณสุข และการศึกษาแบบเชื่อมโยงระหว่างประเทศ ที่นับเนื่องต่อมาจากระบบอาณานิคมอังกฤษที่เคยปกครองพม่าอยู่หลายสิบปี ตั้งแต่ ค.ศ. 1886-1948/2429-2491 ปรากฏในหนังสือด้วยเช่นกัน รวมไปถึงค่านิยมต่อสถาบันกษัตริย์ผู้ครองรัฐที่ยังมีความสำคัญและเป็นสัญลักษณ์ของเขตแดนนั้น ๆ รวมทั้งการเล่าถึงพม่ากับการเป็นอาณานิคมของอังกฤษ “...เสด็จปุจาแสง มีพระนามว่าเจ้าขุนแสง ทรงเติบโตขึ้นมาในราชสำนักพม่าที่กรุงมัณฑลเลย์ ต่อมาเมื่อปี 1882 ได้ทรงสร้างความขุนเคืองพระทัยแก่พระเจ้าธิบอ ก็เลยเสด็จหนีไปอย่างกึ่งซึ่งขณะนั้นอยู่ในปกครองของอังกฤษ และที่อย่างกึ่งนั่นเองที่เจ้าขุนแสงทรงสงสัยว่าข้าราชการบริพาร 2 คนจะคิดไม่ซื่อต่อพระองค์ จึงทรงฆ่าเสีย ซึ่งจะว่าไปก็เป็นเรื่องทรงทำได้ตามกฎหมายไทใหญ่ แต่ก็ต้องแปลกพระทัยมากที่กลับถูกพวกอังกฤษจับกุมและตรงข้อหาฆ่าคนตาย ทรงถูกพิพากษาให้ประหารชีวิต แต่ต่อมาก็ถูกผ่อนปรนให้พ้นโทษภายใต้เงื่อนไขที่ว่าต้องไปเสียจากเขตปกครองของพวกอังกฤษ...” (หน้า 218) รวมไปถึงการตกเป็นส่วนหนึ่งของญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 “...ฉานถูกญี่ปุ่นยึดครองระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ...” (หน้า 84) หรือความสัมพันธ์ระหว่างต่างประเทศ “...ทูตจากประเทศยุโรปทางใต้ประเทศหนึ่ง พร้อมภริยา

สาวสวย...ได้มาร่วมรับประทานอาหารกลางวันกับเจ้าจาแสงและพระชายาที่พระตำหนัก...” (หน้า 183) หรือบทบาทของทูตออสเตรเลียกับการเข้ามาช่วยเหลือให้เกิดการลี้ภัยของผู้เขียน รวมไปถึงเพื่อนชาวเดนมาร์กที่เป็นทั้งเพื่อนและผู้ให้คำปรึกษาของผู้มาใหม่ในพม่า เป็นต้น

ค.การพยาบาลและสาธารณสุข ความที่เป็นเมืองอยู่ชายแดน สุฉันทรี ซึ่งอยู่ในฐานะมหาเทวี ได้เริ่มโครงการด้านสาธารณสุขด้านการพยาบาล เนื่องจากการได้เห็นความยากลำบากของประชาชน รวมไปถึงข้อมูลจากแพทย์ที่ว่า “...เด็กทารกที่นี้มีอายุไม่ยืน ดร.ปาเนียบอก...เด็ก 3 ใน 4 จะตายเสียตั้งแต่อายุไม่ถึง 2 ขวบ...” (หน้า 155) จึงเป็นเหตุให้เกิดภาระงานด้านสาธารณสุขและการพยาบาล “...สุฉันทรีเชิญบรรดาสตรีชั้นนำของสี่ป้อมาพบเพื่อจัดตั้งคณะทำงาน...37 คน ทุกคนผ่านการมีบุตรมาแล้วทั้งสิ้น...35 คนล้วนแล้วแต่เคยสูญเสียบุตรตั้งแต่เด็ก ตรงตามวัตถุประสงค์ของสมาคมที่หวังจะลดอัตราการตายให้จงได้...” (หน้า 156) รวมไปถึงบทบาทการแพทย์สัจจระที่เนื่องด้วยการพยาบาลด้วยเช่นกัน “...ในที่สุดสุฉันทรีจึงตกลงใจที่จะทำโครงการอนามัยสัจจระ คือนั่งรถออกไปตามหมู่บ้านต่าง...” (หน้า 161) นอกจากนี้ยัง “...มีการว่าจ้างพยาบาลซึ่งผ่านการอบรมด้านการผดุงครรภ์จากโรงพยาบาลน้ำคำของนายแพทย์ซีเกรฟมาช่วยที่สถานผดุงครรภ์...จากนั้นก็เริ่มวางโครงการอนามัยผู้ป่วยนอกสำหรับแม่และเด็กอย่างเต็มตัว...” (หน้า 161) ในหนังสือยังสะท้อนให้เห็นถึงสุขอนามัยของประชาชนที่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ต่อการรักษาสุขภาวะแบบสมัยใหม่ อาทิ การเข้าใจผิดเกี่ยวกับสุขภาวะ ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับอนามัย และการเจริญพันธุ์ ดังเห็นได้จาก “หมอต้าแย” เป็นส่วนสำคัญต่อการเกิดและการผดุงครรภ์ในแบบเดิม รวมทั้งยารักษาป้องกันโรคที่ไม่เคยมี และถูกรณรงค์ส่งเสริมให้เกิดการใช้ นำไปแจก รวมทั้งริเริ่มให้ใช้เพื่อสุขภาวะและผลกระทบจากโรคเนื่องต่อโดยเฉพาะในแม่และเด็กด้วยเช่นกัน “...ผลที่ตามมาคือ ภายใน 6 เดือน เท่านั้นอัตราการทำคลอดที่สถานการณผดุงครรภ์และอนามัยในเมืองสี่ป้อมเพิ่มขึ้นถึง 2 เท่า เด็ก ๆ หลายร้อยคนได้รับวัคซีน และมีการแจกจ่ายออกไปถึงหลายพันปอนด์...สถิติการตายของเด็กก็ลดลง...” (หน้า 163)

ง.กลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่า ในหนังสือให้ข้อมูลเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย อาทิ อินตาเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีที่ตั้งอยู่ในรัฐฉานด้วยและมีการตั้งบ้านประกอบอาชีพอยู่ในน้ำ ดังปรากฏในบันทึกของชาร์เจนท์ ที่ว่า “...ทะเลสาบอินเลนนี้เป็นแหล่งที่อยู่ของพวกอินตา ซึ่งเป็นชาวน้ำอาศัยอยู่ในเรือและแพเคลื่อนย้ายไปตามใจชอบ...” (หน้า 220-221) “...วิถีชีวิตของชาวอินตากลับต้องพึ่งพาทะเลสาบน้ำตื้นอันเป็นแหล่งอาศัย...” (หน้า 222) หรือกลุ่มชาติพันธุ์ปะหล่อง “...หมู่บ้านชาวปะหล่องในเขตนครรัฐสี่ป้อมทั้ง 3 แห่งได้ทูลเชิญเจ้าฟ้าหลวงกับชายาให้เสด็จไปทรงเปิดถนนระยะทาง 9 ไมล์...” (หน้า 205) การเข้าไปยังเขตปลดปล่อยของกลุ่มชาติพันธุ์จีนที่อยู่ชายแดน “...หมู่เจเมืองชายแดนที่ติดต่อกับประเทศจีน..” (หน้า 223) หรือ “...ชาวจีนยูนนาน...ได้จัดขบวนแห่ฉลองตรุษจีนมายังพอดตะวันออกเป็นครั้งแรก...” (หน้า 249) เป็นต้น หรือ “...

ตลาดนัด..งานปอยที่บ่อโจ ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ สวมเสื้อผ้าหลากสีเดินเที่ยวกันคลาคล่ำ...” (หน้า 225) รวมไปถึงการเปิดสถานพยาบาลที่ “...มีหญิงชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง กะฉิ่น และไทใหญ่เข้ารับการอบรมด้านการพยาบาล...” (หน้า 226) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายชาติพันธุ์กว่า 135 กลุ่มชาติพันธุ์ในดินแดนพม่า และในแต่ละเผ่าก็มีความแตกต่างกันดังทางด้านภาษา ความเชื่อ วิถีชีวิตและการตั้งถิ่นฐาน โดยส่วนหนึ่งก็ถูกบันทึกเล่าเรื่องในหนังสือนี้ด้วยเช่นกัน

จ.การเมือง/การบริหารรัฐ การที่อังกฤษเข้ามาปกครองดินแดนพม่ารวมทั้งรัฐบริวารต่าง ๆ ในดินแดนพม่า “สี่ป่อจึงตกอยู่ภายใต้การดูแลของอังกฤษนับแต่นั้นมา” (หน้า 83) หรือในสมัยสงครามโลกครั้งที่สองที่การเมืองภายในเปลี่ยนแปลง “...ถึงปี 1947 เว้นแต่ช่วงหนึ่งแคว้นฉานถูกญี่ปุ่นยึดครองระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 เท่านั้น...” (หน้า 84) รวมไปถึงแนวปฏิบัติในการบริหารที่แตกต่างกัน เช่น อังกฤษยกเลิกระบบกษัตริย์ในพม่า (Muang Htin Aung,2556) แต่กรณีไทใหญ่กลับไม่ได้ยกเลิกระบบกษัตริย์หรือเจ้าผู้ครองรัฐต่าง ๆ (Muang Htin Aung,2556) รวมไปถึงแนวทางในการบริหารนั้นได้ส่งผลเป็นปัญหาในเรื่องการบริหารดินแดนหลังจากที่อังกฤษให้เอกราชพร้อมข้อตกลงปางโหลง ที่นัยหนึ่งเป็นข้อตกลง แต่อีกนัยหนึ่งก็นำไปสู่จุดแตกหัก สู่อำนาจเผด็จการและสงครามกลางเมืองในหลายทศวรรษในช่วง

ภาพที่ 3 ทะชินนุ หรือ อุนุ ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีพม่าเมื่อได้รับเอกราช 4 มกราคม ค.ศ.1948/2491 หลังองซานและสหายอีก 6 คน ถูกมือปืน 3 คน บุกเข้าไปสังหารในห้อง

ภาพที่ 4 ทะชิน เนวิน ที่มีบทบาทในการต่อสู้เพื่อเอกราชพม่า และต่อมาก็ก็กลายเป็นผู้กุมอำนาจอย่างเด็ดขาดทั้งทางการเมืองและการทหารตั้งแต่ 2

ประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อ 19 มกราคม มีนาคม ค.ศ.1962/2505 นับแต่ ค.ศ.1947/2490 หรือก่อนการได้รับเอกราชเพียงครึ่งปีเท่านั้น อุณูจึงยอมรับ ราชเพียงครึ่งปีเท่านั้น อุณูจึงยอมรับ ประเทศ และยังทรงอิทธิพลทาง ภาระเป็นนายกรัฐมนตรี ด้วยหวังว่าจะ การเมือง เนวินสิ้นชีวิตในวัย 92 นำความสงบกับคืนมาสู่ชาติ (Muang ปี (Muang Htin Aung ,2556, Htin Aung , (2556),หน้า 314) หน้า 316)

ต่อมา โดยส่งผลให้เกิดการอพยพหนีภัยสงครามของชนเผ่าต่าง ๆ ดังปรากฏข้อมูลว่า “...นายพลเนวินกับกองทัพได้ก่อรัฐประหารและจับผู้คนนับพัน ๆ ไปขังคุก รวมทั้งทุกคนในคณะรัฐบาลด้วยจาแสงไม่หวังอีกแล้วว่าอดีตนายกรัฐมนตรีอุณูจะให้ความช่วยเหลือพระองค์ได้อย่างเก่งองค์การสหประชาชาติและนานาประเทศทั่วโลกคงกดดันกองทัพพม่าซึ่งขณะนั้นเรียกตัวเองว่า “คณะผู้ก่อการ” อีกทอดหนึ่ง....” (หน้า 172) จุดตัดของข้อเท็จจริงประหนึ่งเป็นการเล่านิยาย แต่อีกนัยหนึ่งคือข้อเท็จจริงของการเมืองภายในประเทศระหว่างรัฐของกลุ่มชาติพันธุ์ กับการใช้ความรุนแรงต่อกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศพม่า

ดังนั้นในหนังสือกล่าวถึงพัฒนาการในช่วงเวลาที่อิงเง (Inge Sargent) เข้ามาใช้ชีวิตอยู่ใน และเปลี่ยนแปลงการปกครอง การเล่าเรื่องเรื่องดังกล่าว ประหนึ่งเป็นบันทึกประวัติศาสตร์เชิงบุคคล “...กองทัพภายใต้บัญชาการของนายพลเนวินคว่ำอำนาจรัฐบาลสหภาพพม่าแล้วเมื่อเข้านี้ คนระดับผู้นำถูกจับไปขังไว้หมด แล้วก็มีการประกาศกฎอัยการศึกด้วย...” (หน้า 247) แต่ข้อมูลที่ปรากฏก็เชื่อมไปสู่ภาพใหญ่ได้อย่างชัดเจน ประหนึ่งเป็นภาพเล็กในภาพใหญ่ ที่เติมเต็มข้อมูล เหตุการณ์และความเคลื่อนไหวทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมความเชื่อที่เกี่ยวข้องไทใหญ่ “ฉาน” และพม่าได้เป็นอย่างดี

4. สิ้นแสงฉานในประวัติศาสตร์

พม่าตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษอย่างสมบูรณ์ ในปี ค.ศ. 1886/2429 อังกฤษได้ผนวกพม่าและดินแดนของชนกลุ่มน้อยต่างๆ เข้าเป็นมณฑลหนึ่งของอินเดีย ซึ่งอังกฤษเป็นเจ้าของอาณานิคมในขณะนั้น รัฐบาลอังกฤษซึ่งเข้ามาปกครองพม่าด้วยนโยบาย “แบ่งแยกและปกครอง” (divide and rule) เพราะอังกฤษได้แบ่งแยกรัฐของชนกลุ่มน้อยออกจากรัฐของชาวพม่า และใช้ระบบการปกครองที่ต่างกันออกเป็น 2 ส่วนคือ “พม่าแท้” (Burma proper) กับ “เขตชายแดน” (Frontier Areas) อังกฤษมอบเอกราชให้กับพม่า แต่ก็ได้ทิ้งปัญหาความขัดแย้งของกลุ่มชาติพันธุ์ไว้ให้รัฐบาลกลางของพม่าซึ่งเข้ามาบริหารหน้าที่แทนผู้นำรัฐบาลพม่าในช่วงที่ได้รับอิสรภาพแล้ว

นับตั้งแต่ นายพลออง ซาน (Aung San, 1915-1947/2458-2490) อุ นู (U Nu, ค.ศ. 1948-1956/2491-2499) และ นายพลเนวิน (Ne Win, ค.ศ. 1962-1988/2505-2531) ต่างก็มีทัศนคติต่อการรวมชาติและความเป็นเอกภาพในบริบทที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในพม่าที่แตกต่างกัน สงครามกลางเมืองได้เริ่มก่อตัวตั้งแต่นั้นมา พม่าก็ได้กลายเป็นดินแดนแห่งการสู้รบระหว่างรัฐบาลกลางกับกองกำลังชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ จนกระทั่งปัจจุบัน นอกจากนี้ด้วยสภาพภูมิประเทศซึ่งแยกชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ออกจากกัน ด้วยเทือกเขาสูง ป่าทึบและแม่น้ำ อีกทั้งความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมและภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ยังคงเอกลักษณ์เด่นของตนไว้ ไม่มีการผสมผสานเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้และการยอมรับซึ่งกันและกัน ชาวพม่ามีประชากรประมาณร้อยละ 68 ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ อาศัยอยู่ในบริเวณพม่าแท้หรือบริเวณที่ราบริมแม่น้ำ นอกจากนี้ชาวพม่าแล้วยังประกอบด้วยชาวมอญ และกะเหรี่ยงที่อพยพลงมาจากภูเขาสูง ในขณะที่ชนกลุ่มอื่นจะอาศัยอยู่ในบริเวณที่ราบสูงหรือเทือกเขาสูงบริเวณชายแดน ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อาทิ ไทยใหญ่ (Shan) กะเหรี่ยง (Karen) คคะฉิ่น (Kachin) ฉิ่น (Chin) ว้า (Wa) ยะไข่ (Arakanist) และชาวเขาเผ่าต่างๆ เช่น มูเซอ อีกอ้อ ลีซอ ปะหล่อง จินโกกั้ง เป็นต้น ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้รวมกันประมาณร้อยละ 32 ของประชากรพม่า โดยมีกลุ่มไทยใหญ่ กลุ่มกะเหรี่ยง กลุ่มมอญ และกลุ่มคคะฉิ่น จะมีจำนวนเป็นรองลงมาจากชาติพันธุ์พม่าตามลำดับ

สัดส่วนประชากรจำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์ในพม่า (ประมาณ)			
กลุ่มชาติพันธุ์	จำนวน (คน)	กลุ่มชาติพันธุ์	จำนวน (คน)
พม่า (Burman)	29,000,000	ทวาย (Toyoyan)	500,000
กะเหรี่ยง (Karen)	2,650,000-7,000,000	จีน (Chineses)	400,000
ไทยใหญ่ (Shan)	2,220,000-4,000,000	ปะหล่อง (Palaung)	300,000-400,000
ยะไข่ (Rakhine)	1,750,000-2,500,000	มูเซอ (Lahu)	170,000-250,000
มอญ (Mon)	1,100,000-4,000,000	คะเรนนี่ (Karenni)	100,000-200,000
ฉิ่น (Chin)	750,000-	ว้า (Wa)	90,000-300,000

	1,500,000		
คะฉิ่น (Kachin)	500,000- 1,500,000	ดานู (Danu)	70,000-100,000
อินเดีย (India)	800,000	โกกัง (Kokang)	70,000-100,000
โรฮิงยา (Rohingya)	690,000- 1,400,000	คะยัน (Kayan)	60,000-100,000
ปะโอ (Pa-O)	580,000-700-000	อาข่า (Akha)	100,000

ตาราง 1 สัดส่วนประชากรจำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์ในพม่า (ประมาณ) ที่มา :

<https://sites.google.com/site/khwamkhadyaeng/tawan-xxk-cheiyng-ti/phma>. สืบค้นเมื่อ 6 มีนาคม 2561

หนังสือสั้นแสงฉาน บอกเล่าประสบการณ์ 12 ปีของผู้เขียน ในหนังสือจึงสะท้อนข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ดังกรณีเหตุการณ์ที่ นายพลเนวิน (Ne Vin) ที่เข้ามามีอำนาจต่อจากอู นู (U Nu) ในบทบาททหารที่เน้นความเด็ดขาด ได้มีนโยบายลดบทบาทและอำนาจของเจ้าฟ้ารัฐต่าง ๆ ลง โดยการทำรัฐประหาร จับกุมนายกรัฐมนตรีและผู้นำอื่น ๆ เจ้าฟ้าเมืองยองห้วยถูกยิงเสียชีวิต และเจ้าฟ้าจาแสงแห่งสี่ป้อหายสาบสูญ ไม่เคยมีคำตอบจากรัฐบาลพม่าและผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งยืนกรานตายขาดเดียวปฏิเสธความเกี่ยวข้อง นายพลเนวิน จัดตั้งรัฐบาลด้วยวิธีการรุนแรงเบ็ดเสร็จ เมื่อชนกลุ่มน้อยส่วนใหญ่ยังคงอยู่กับพันธสัญญาภายใต้แนวคิดในเรื่อง “**ความตกลงเวียงปางหลวง**” (Panglong Agreement) เป็นความตกลงระหว่างพม่า ไทใหญ่ จีน กะฉิ่น ที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการประชุมปางหลวงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เพื่อจัดตั้งสหภาพพม่าภายหลังได้รับเอกราชจากอังกฤษ เมื่อ 20-28 มีนาคม พ.ศ. 2489 (ครั้งที่ 1) และ 3-12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2490 อย่างไรก็ตาม ความตกลงนี้ไม่บรรลุผลเพราะพม่าไม่ปฏิบัติตาม จากเงื่อนไขเดิมที่จะทำให้กลุ่มชาติพันธุ์มีเอกสิทธิ์ในการปกครองตนเอง จนกระทั่งกลายเป็นประเทศที่ปกครองตนเองในอนาคต สิ่งสำคัญที่เกิดขึ้นกลายเป็นการยกเลิกข้อตกลงนี้ และทำการปราบปรามชนกลุ่มน้อยอย่างรุนแรง การต่อสู้ช่วงชิงด้วยเงื่อนไขของรัฐและชาติพันธุ์ ปรากฏขึ้นภายหลังการขึ้นมามีอำนาจของนายพลเนวิน สงครามกลางเมืองการต่อสู้ของชนกลุ่มน้อย และประเด็นการเมืองระหว่างประเทศที่กระตุ้นให้ชนกลุ่มน้อยเป็นรัฐกันชน (Buffer State)

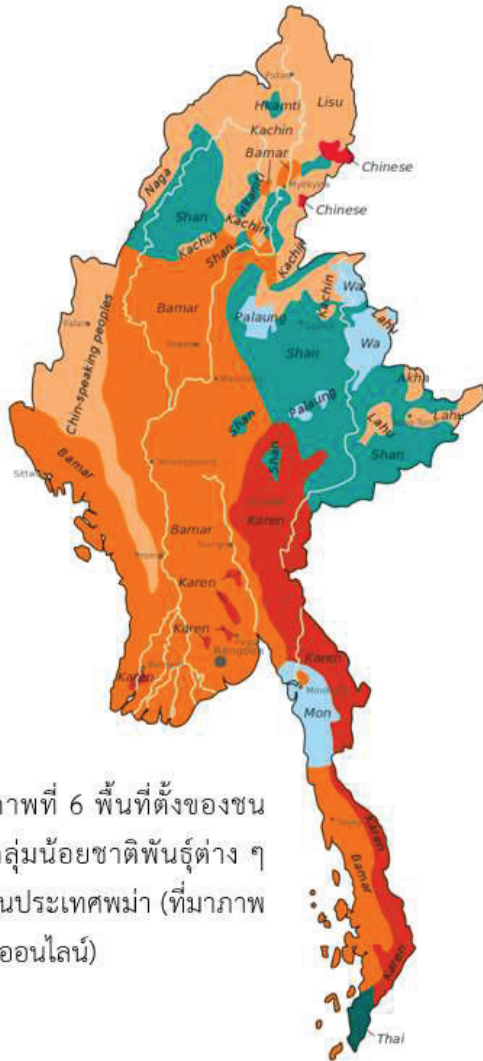

ภาพที่ 5 ฉานที่ถูกบันทึกเป็นองค์ความรู้ในหนังสือประวัติศาสตร์ในแต่ละช่วงเวลา ทั้งจาก มุมมองคนนอกอย่าง มอริส คอลลิส คนในอย่างเจ้ายอดศึก (ที่มาภาพ : ออนไลน์)

จากภาพประกอบ ที่ 5 บันทึกประวัติศาสตร์ การต่อสู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิในปกครองตนเอง เอกราช ตาม “ข้อตกลงปางโหลง” การต่อสู้ด้วยกองกำลังติดอาวุธ จึงเป็นเงื่อนไขต่อเนื่อง สงครามกลางเมือง การอพยพหนีภัยสงคราม เป็นภาพต่อมาให้เห็น อิงเง ซาร์ เจนท์ ได้ตั้งมูลนิธิขึ้นมาเพื่อรองรับการอพยพหนีของพี่น้องชนกลุ่มน้อยที่ต้องประสบชะตากรรมการสู้ภายในดินแดนรัฐฉานหรือดินแดนอื่น ๆ ที่อยู่ในเขตพม่า ในช่วงนั้นเราจึงเห็นเคลื่อนการอพยพของกลุ่มคน อันเป็นผลจากการต่อสู้ทางการเมืองภายในประเทศพม่า เขตปลอดปล่อยดอยไตแลง เป็นต้น ภาพการต่อสู้ทางการเมืองภายในประเทศในนามรัฐ ชาติพันธุ์และการคงอยู่ของอัตลักษณ์เชิงชาติพันธุ์เป็นเงื่อนไขสำคัญที่นำไปสู่การได้มาซึ่งอำนาจอธิปไตย ความหวาดระแวงที่เกิดขึ้นก่อนหน้าระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ การต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจอธิปไตย จึงเป็นประเด็นร่วมในการต่อสู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในพม่า ตลอดระยะเวลาที่ยาวนานหลายทศวรรษที่ผ่านมา

5. หนังสือแสงฉานกับปรากฏการณ์ทางการเมืองในระดับชาติ

สิ้นแสงฉาน จากหนังสือนวนิยาย ถูกนำมาสร้างเป็นหนัง โดยฉากและการถ่ายทำปรากฏในประเทศไทยเป็นหลัก ภาพยนตร์ Twilight Over Burma นักแสดงนำที่รับบทเป็นอิงเง

ภาพที่ 6 พื้นที่ตั้งของชนกลุ่มน้อยชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศพม่า (ที่มาภาพ : ออนไลน์)

เซอร์เจนคือ Maria Ehrich (1993-) นักแสดงสาวเยอรมัน ส่วนนักแสดงไทย ทวีฤทธิ จุลละทรัพย์ (Daweerit Chullasapya) รับบทเป็นเจ้าจาแสง โดยภาพยนตร์มีความยาว 2 ชั่วโมง ถ่ายทำทั้งที่ต่างประเทศและที่ประเทศไทยอย่าง ที่ อำเภอจอมทอง และโรงแรมดาราเทวี จังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้มีการถ่ายทำที่ทะเลสาบอินเล จังหวัดตองยี รัฐฉาน นอกจากนักแสดงไทยและนักแสดงชาวต่างชาติแล้ว ในหนังยังมีชาวไทยใหญ่รับบทสมทบด้วย หลังมีการเปิดตัวหนัง มีเสียงตอบรับในวงกว้าง รวมทั้งแฟนหนังสือสิ้นแสงฉาน และชาวไทยใหญ่ แต่หนังก็ไม่ได้ถูกฉายในประเทศไทย และพม่าเพื่อให้หนังได้เล่าเรื่องด้วยตัวของมันเองอย่างที่ควรจะเป็น

ประเด็นการเมือง

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจากหนังเคยเกิดขึ้นมาแล้ว อาทิจากหนังเรื่อง

Anna and the King เมื่อ ค.ศ.1999/2542 ในประเทศไทย หรือหนังเรื่อง The Lady (2011/2554/อองซานซูจี ผู้หญิงทำอำนาจ) ในช่วงรัฐบาลทหารพม่า ย้อนกลับมาที่หนัง “Twilight Over Burma” ทำให้เห็นการเมืองเนื่องด้วยหนัง ที่หนังเองสะท้อนข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ตามคำบอกเล่าผ่านหนังสือในมุมมองของฝั่งไทใหญ่ แต่ก็สัมพันธ์กับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ต่อการใช้อำนาจทางประวัติศาสตร์ ตามคำบอกเล่าผ่านหนังสือในมุมมองของฝั่งไทใหญ่ แต่ก็สัมพันธ์กับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ต่อการใช้อำนาจทางการเมืองในการล้อมปราบชนกลุ่มน้อยที่เป็นประเด็นกล่าวหารัฐบาลทหารพม่า จากรัฐมหาอำนาจอื่น ๆ นอกประเด็นการเมือง

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจากหนัง ประเทศ ซึ่งชนกลุ่มน้อยเหล่านี้มีสถานะทางการเมืองระหว่างรัฐ กรณีไทใหญ่และรัฐอื่นๆ ของเจ้าไทใหญ่ ทำให้เกิดสงครามกลางเมืองระหว่างรัฐบาลทหารพม่าและชนกลุ่มน้อยตลอดระยะเวลาหลายปี ดังนั้นหนังสือซึ่งมีข้อเท็จจริง และถูกนำไปเล่าซ้ำ ผ่านภาพยนตร์ ในชื่อ Twilight Over Burma ผลิตโดยบริษัท DOR Film ประเทศออสเตรเลีย กำกับโดย Sabine Derflinger ควบคุมการผลิตโดย Isabelle Welter เขียนบทโดย Rupert Henning อำนวยการสร้างโดย Danny Krausz ถ่ายทำทั้งในพม่าและประเทศไทย จึงเป็นประหนึ่ง ของแสดงต่อความจริง

สาเหตุที่ถูกถอดจากการฉายในประเทศไทย ทั้ง ๆ ที่มีการวางโปรแกรมให้สั้นแสงฉาน เป็น 1 ใน 4 ของภาพยนตร์ที่จะฉายรอบปฐมทัศน์ ก็เพราะเหตุจากภาพยนตร์ถูกประเมินว่ามีเนื้อหา สุ่มเสี่ยงที่อาจกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย และพม่าได้ ดังนั้นภาพยนตร์จึงถูกถอดออก รวมไปถึงภาพยนตร์สั้นแสงฉานนี้ ก็ถูกระงับมิให้ฉายในเทศกาลภาพยนตร์สิทธิมนุษยชนนานาชาติ ที่นคร ย่างกุ้งของพม่าด้วยเช่นกัน เนื่องจากคณะกรรมการพิจารณาแล้วว่า สั้นแสงฉานอาจนำไปสู่ความ แดกแยกของชาติพันธุ์แห่งพม่าในสถานการณ์ที่ต้องการความปรองดองก็เป็นได้

ภาพที่ 7 หนังสือเรื่อง Anna and the King เคยถูกห้ามฉายในประเทศไทย และ the Lady เป็นหนัง ที่เคยถูกห้ามฉายในพม่า (ที่มาภาพ : ออนไลน์, 29 มกราคม 2561)

ในอดีตหนังเรื่อง Anna and the King (1999/2542) ก็เคยเป็นหนังต้องห้ามฉายใน ประเทศไทยด้วยเหตุผลว่า มีความคลาดเคลื่อนบางประการไปจากข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 4 หรือกรณีหนังที่เกี่ยวกับกับพม่าเอง อย่างเรื่อง The Lady (2011/2554) ที่ กล่าวถึงประวัติของ ออง ซาน ซูจี (Aung San Suu Kyi, 1945-/2488-) นักการเมืองหญิงชาวพม่าที่ ได้รับรางวัลโนเบล สาขาสันติภาพ ใน ค.ศ.1991/2543 ในยุคทหารปกครองแบบเบ็ดเสร็จ หนึ่งทำ หน้าที่ย้อนแย้งกับข้อเท็จจริง ซึ่งเกินกว่าจะรับได้ ดังนั้น “หนัง” ที่ควรจะเล่าเรื่องเพื่อความบันเทิง

และผู้ชมพิจารณาด้วยตนเองในแบบหนังจึงทำไม่ได้ หนังนี้ไม่ได้รับการอนุญาตให้ฉายในพม่าด้วยเช่นกัน ย้อนกลับมาที่หนังเรื่องสั้นแสงฉาน “Twilight Over Burma” ก็ถูกห้ามฉายทั้งในไทยและพม่า ในพม่าคงเป็นเป็นเหตุผลทางการเมือง ส่วนในไทย ก็คงเนื่องด้วยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยของไทย พม่า กับผลประโยชน์ที่เนื่องด้วยรัฐของกันและกัน

ภาพที่ 8 หนังสือจากนิยายประวัติศาสตร์ เรื่อง Twilight Over Burma แต่ก็ถูกห้ามฉายทั้งในพม่าและประเทศไทย (ที่มาภาพ Online, 29 มกราคม 2561)

5. สรุป

ประเด็นประวัติศาสตร์ และชาติพันธุ์ที่ปรากฏในหนังสือ ยังคงเป็นประเด็นทางการเมืองภายในประเทศพม่าอยู่นับแต่อดีต การต่อสู้ทางการเมืองของชนกลุ่มน้อย การอพยพหนีสงครามของชนกลุ่มน้อยในชายแดนไทย รวมไปถึงการใช้นโยบายรัฐกันชนของไทยต่อพม่าโดยใช้ชนกลุ่มน้อยเป็นฐาน ภาพจริงเหล่านี้ยังคงเป็นประเด็นเนื่องต่อทางการเมืองภายในและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของพม่า ที่ทำให้เห็นว่าเป็นบทชีวิตของ อิงเง ชาร์เจนท์ มีคุณค่าในฐานะที่เป็นบันทึกประวัติศาสตร์ จากคำบอกเล่าของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์จริง นอกจากนี้ยังมีงานในลักษณะเดียวกัน อาทิ “ปลายขอบฟ้าฉาน : บันทึกการต่อสู้ทางการเมืองและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพม่า” ผู้ที่เป็นส่วนหนึ่งของการต่อสู้อย่างพลโท เจ้ายอดศึก (Lieutenant General Sao Yawd Serk, 1959-) ผู้นำกองทัพรัฐฉานภาคใต้ (Shan State Army – South) เป็นกองกำลังติดอาวุธที่เข้มแข็งที่สุดของรัฐฉานในขณะนี้เป็นผู้บันทึกเล่าเรื่อง หรือ รัฐฉาน : พิชัยยุทธ์ทางการเมืองการทหาร ของ ดุลยภาค ปรีชารัชช ซึ่งบันทึกในฐานะนักวิชาการที่สะท้อนการต่อสู้ของรัฐฉานต่อการปลดปล่อยตัวเองภายใต้การใช้กลไกทางการเมืองการทหาร หรือในงานเขียนของ มอริส คอลลิส (Maurice Collis, 1889-1937/) เรื่อง “เจ้าฟ้าแห่งอาทิตย์อัสดง : ความทรงจำจากรัฐฉาน”(Lords of the Sunset : A Tour in the Shan States) ทั้งหมดเกิดขึ้นภายใต้ข้อเท็จจริงของช่วงเวลาจาก

การบันทึกเล่าเรื่องและการ แต่อิงเง ในฐานะผู้อยู่ในเหตุการณ์ได้บันทึกเล่าเรื่องผ่านความทรงจำ มีมิติของการมองทั้งในฐานะคนในที่อยู่ร่วมในเหตุการณ์ และคนนอก ทั้งการหยุดเวลาไว้หลายสิบปี และบันทึกความทรงจำเหล่านั้น ที่ผ่านกาลเวลาและการตรองตรึกอย่างเหมาะสม นัยหนึ่งเป็นการบันทึกความทรงจำ แต่นัยหนึ่งเป็นการสะท้อนข้อเท็จจริงในประวัติศาสตร์ บางคนอาจไม่ยอมจดจำโดยเฉพาะ “ไทใหญ่” แต่ข้อเท็จจริงเหล่านี้เป็นการเติมเต็มข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาของอดีตได้เป็นอย่างดี และปรากฏอยู่ใน “สิ้นแสงฉาน” นี้ด้วยเช่นกัน

Reference

- Inge Sargent. (1994). *Twilight Over Burma: My Life As a Shan Princess*
University of Hawaii Press.
- Kanokorn Savangsrri. (2009). *Socio-Economic and Cultural Changes in the Shan States Under the British Rule, 1888-1948. An Independent Study of Master of Arts*. Graduate School : Silpakorn University.
- Muang Htin Aung , (2556). *A History of Burmar, Transate By Petcharee Sumitra*. Bangkok : The Foundation of The Promotion of Social Science and Humanities Textbooks Project
- Twilight Over Burma. *My Life as a Shan Princess "Movie on Shan prince and his Austrian wife shines light on Myanmar's 1962 coup"*.
Mizzima. 2 June 2016. Retrieved 18 September 2017.

บันทึกขอบคุณ :

พระมหากษัตริย์ ภูมิปัญญา (ป.ธ.5) กลุ่มชาติพันธุ์ปะโอ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดมอบหนังสือแก่กองบรรณาธิการเพื่อเรียบเรียงเผยแพร่เป็นวิทยาทาน